

R.U.R./100

Pracovní kolokvium věnované hře Karla Čapka

Divadlo Archa

23. 1. 2022 od 10 hodin

R.U.R. Karla Čapka patří bezesporu k nejznámějším a nejvlivnějším českým dramatům. Záhy po svém vzniku hra překročila hranice českého divadla a stala se součástí světové dramatiky. Rezonovala nejen jako umělecké dílo odrážející řadu tendencí své doby, ale též přispěla do diskuze o budoucnosti moderního člověka.

Pracovní kolokvium konané u příležitosti stého výročí uvedení hry si klade za cíl uchopit R.U.R. nejen jako dílo otevírající otázku umělé inteligence a odpovědnosti člověka za své výtvořiny, ale představí i život hry na českých i zahraničních jevištích a také v rozhlase.

Ústav pro českou literaturu AV ČR
České centrum Mezinárodního PEN klubu

PROGRAM

ROBOTI, DRAMA, INSCENACE

10.00 – 11.00

moderuje Aleš Merenus

PAVEL JANOUŠEK: Geneze Robotů jako dramatické postavy

JANA HORÁKOVÁ: Čapkovo R.U.R. jako satirická reflexe věku stroje

LIBOR VODIČKA: Ikonografický klíč k robotům – scénografické návrhy k českým inscenacím Čapkovy R.U.R. ve sbírkách Divadelního oddělení Národního muzea

TOMÁŠ BOJDA: Karel Čapek rozhlasový

DISKUSE 11.00 – 11.30

PŘEKLADY, RECEPCE, ADAPTACE

11.40 – 12.40

moderuje Marek Lollok

ZUZANA AUGUSTOVÁ: Německá recepce Čapkova R.U.R.

KLÁRA KUDLOVÁ: Kritická a umělecká recepce Čapkova R.U.R. v anglofonním prostředí

HASAN ZAHIROVIĆ: R.U.R. aneb „hra o rabotnících“ (Jugoslávská recepce Čapkova R.U.R.)

PETR CHRISTOV: „Jako hasiči při slavnostním cvičení“, aneb Čapkovi roboti po francouzsku

DISKUSE 12.40 – 13.00

ZAKONČENÍ

ANOTACE PŘÍSPĚVKŮ

PAVEL JANOUŠEK: Geneze Robotů jako dramatické postavy

Příspěvek se bude zabývat vznikem Robotů v kontextu dobových dramatických poetik. Připomene Čapkovy ideové postoje a také jeho reakci na to, jak se Roboti v dobové recepci zkonkretizovali.

JANA HORÁKOVÁ: Čapkovy R.U.R. jako satirická reflexe věku stroje

Příspěvek představí Čapkovu hru o Robotech jako satirickou reflexi tzv. věku stroje. Hra R.U.R. bude interpretována v kontextu žánru utopie jako systém zrcadlící vztah člověka a stroje v industriální společnosti. V rámci analýzy výstavby postav dramatu bude poukázáno na komediální pojetí metafory člověk-stroj, které se uplatňuje nejen v případě Robotů, ale je rozprostřeno do ztvárnění všech postav dramatu.

LIBOR VODIČKA: Ikonografický klíč k robotům – scénografické návrhy k českým inscenacím Čapkovy R.U.R. ve sbírkách Divadelního oddělení Národního muzea

Příspěvek vychází ze srovnání scénických poznámek v Čapkově R.U.R. o dramatickém prostoru s jejich výtvarnou konkretizací českými scénografy. Na práci českých divadelních výtvarníků (Bedřich Feuerstein, Vlastislav Hofman, Vladimír Kristin, František Muzika, Vladimír Hnízdo, Zbyněk Kolář, Jan Sládek) lze doložit nejen vývoj technických, sociálních a politických představ tvůrců své doby o robotech v aktuálním kontextu, ale také základní stylistické tendence v dramaturgicko-režijní a scénografické práci na časové ploše vymezené lety 1921 a 1968.

TOMÁŠ BOJDA: Karel Čapek rozhlasový

Cílem příspěvku je představit Čapkovu drama R.U.R. v kontextu československé rozhlasové tradice adaptací autorových her a románů, ale také ukázat Karla Čapka jako autora, jehož dílo se v rozhlasovém vysílání objevuje už téměř sto let a z hlediska kvantity natočených pořadů patří mezi tvůrce vůbec nejuváděnější. Výklad přiblíží kontinuitu čapkovských inscenací, jejich specifické dramaturgické problémy a výzvy. Pojmenuje také stěžejní rozhlasové inscenace Čapkových děl, a to jak v oblasti dramatizací autorových románů, tak v oblasti adaptací Čapkových divadelních her.

ZUZANA AUGUSTOVÁ: Německá recepce Čapkovy R.U.R.

Ve svém příspěvku se budu věnovat inscenacím Čapkovy R.U.R. v Německu a v Rakousku a jejich přijetí kritikou. Drama už dva roky po jeho vzniku přeložil do němčiny Otto Pick pod názvem W.U.R. – Werstands Universal Robots (1922). Premiéru v Německu mělo 6. 10. 1921 v Stadttheater Aachen, následovalo uvedení v berlínském Theater am Kurfürstendamm v režii Johna Gottowta (1923) a ve Vídni na Neue Wiener Bühne (1923). Dále se budu věnovat německé reflexi tematické, motivické i figurální podobnosti Čapkovy R.U.R. a stěžejních německých expresionistických drammat Georga Kaisera Plyn I (1918) a Plyn II (1920).

KLÁRA KUDLOVÁ: Kritická a umělecká recepce Čapkova R.U.R. v anglofonním prostředí

Rossum's Universal Robots – anglicky pojmenovaná hra českého autora – vstupovala před sto lety do anglofonních zemí na obou stranách Atlantiku s mimořádným úspěchem. Uměleckým způsobem vyjadřovala obavy i naděje moderního člověka tváří v tvář industrializované společnosti. Jak po tematické, tak po žánrové stránce představovala šťastnou syntézu důvěrně známého s inovativním. Varovala bez pedantského mentorství, bez přísně religiozního rámce vybízela k naději. Navíc zastupovala literaturu téměř exotického, „nově zrozeného“ národa. Příspěvek zkoumá kritickou, ale též uměleckou recepci R.U.R. v USA a Británii, dekoduje různorodé „zdroje“ jejího výrazného ohlasu v době před sto lety a stopuje její uměleckou nosnost v anglofonním prostředí až k dnešku.

HASAN ZAHIROVIĆ: R.U.R. aneb „hra o robotnících“ (Jugoslávská recepce Čapkova R.U.R.)

Karel Čapek je v zemích bývalé Jugoslávie nepochybně téma „komplexní, ale vděčné“, o čemž svědčí velký počet textů, které se věnují jeho osobě a dílu. Jak na mezinárodní půdě, tak i v zemích bývalé Jugoslávie, se jméno Karla Čapka poprvé prosadilo právě v souvislosti s hrou R.U.R. A na rozdíl od jiných Čapkových dramát byl tento divadelní kus na jihoslovanské půdě vždy aktuální. Stal se totiž jedinou Čapkovou hrou, která se během uplynulých sta let dočkala řady vydání a opětovně se objevovala na divadelních jevištích i v rozhlase.

PETR CHRISTOV: „Jako hasiči při slavnostním cvičení“, aneb Čapkovi roboti po francouzsku

O „první české hře uvedené v Paříži“ se toho u nás příliš nenapsalo, a to navzdory mnoha skutečnostem, jež by leckoho mohly překvapit: jednalo se o Čapkovy roboty, režíroval je (řčeno slovy G. B. Shawa) “the best director in Europe”, hráli se v jednom z nejlepších meziválečných evropských divadel a v roli robota Mariuse se objevil herec jménem Antonin Artaud. Francouzský život Čapkových robotů neoplývá množstvím inscenací a uvedení – spíše naopak. Čapek-dramatik ve Francii stále zůstává autorem „pozapomenutým“ a nepříliš známým. Přesto – a možná právě proto – stojí francouzský osud R.U.R. za pozornost, neboť jasně ukazuje rozdíly mezi českým a francouzským pojetím divadla jako takového.